

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ НА МІСЦЯХ

Курей О.А., к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Створення сучасної, демократичної та ефективної системи місцевого (регіонального) управління залишається одним із наріжних каменів побудови успішного суспільства з орієнтацією на результативне задоволення раціональних соціальних потреб місцевого населення. При цьому в умовах реформування суспільного, а отже, в обов'язковому порядку, й економічного устрою, на перший план виходить реалізація процесу децентралізації управління.

Згідно з Європейською хартією місцевого самоврядування, публічні повноваження, як правило, реалізуються переважно тими органами влади, які знаходяться найближче до громадян. Делегація відповідальності іншому органу влади повинна проводитися із урахуванням обсягів та характеру конкретної задачі, а також вимог ефективності та економії. Економічна теорія припускає, що багато видів державних послуг пов'язані зі зменшенням середніх витрат із зростанням обсягів їх надання, принаймні, в деякій мірі, через краще використання основних засобів (Стігліц, 1989). При цьому, децентралізацією досягається певне скорочення прямих і непрямих витрат на надання публічних послуг, а отже, економія бюджетних коштів, що поряд із тіснішим взаємозв'язком між замовниками суспільних послуг та їх виконавцями свідчить на користь делегування повноважень центральним урядом на нижчі рівні. Проте, в даному випадку можуть спостерігатися й певні негативні моменти. Серед них: недостатність місцевого потенціалу – занадто маленькі територіальні одиниці будуть потерпати від нестачі компетенції й досвіду; значна диференціація в ресурсозабезпеченні окремих регіонів, що змушує шукати унікальні саме для даної визначеної місцевої громади підходи до децентралізації. Крім цього, існує й зворотний зв'язок між зростанням відповідальності місцевої (регіональної) влади перед громадою та ступенем контролю, який накладає певні функціональні обов'язки у сфері управління також і на членів місцевої громади – бізнесменів і громадян.

Розподіл повноважень та фактична передача основної їх частини на рівень місцевого управління має розглядатися в якості засобу надання суспільних послуг членам місцевих громад. При цьому ступінь наближення до споживачі послуг (у даному випадку – максимальний) повинен забезпечити ефективність і якість цих послуг, без збільшення їхньої

вартості для населення та бюджету в цілому, принаймні, уникаючи створення для населення доданої вартості.

Передача центральним урядом фінансової влади (елементів економічної влади) та відповідальності на нижчі рівні здатна, серед іншого, підвищити економічну ефективність використання ресурсів і забезпечення соціальних потреб, оскільки місцева влада має інформаційні переваги перед центральним урядом стосовно розташування та залучення необхідних ресурсів для розвитку місцевих громад. Інакше кажучи, місцеві уряди займають кращі позиції у системі забезпечення товарами й послугами, яких потребує місцева громада. Більше того, якщо місцева влада несе відповідальність за забезпеченість суспільних потреб громади, підвищується рівень контролю з боку самої громади за діями місцевої влади і, як результат, за рівнем виконання зобов'язань перед членами суспільства.

Фінансова децентралізація викликає виникнення ряду завдань, серед яких найважливішими є такі, як: 1) необхідність встановлення ефективного зв'язку між масштабом відповідальності місцевих органів влади та їх фінансовим забезпеченням; 2) надання переваги фінансуванню місцевих потреб місцевими ресурсами, а не за рахунок трансфертів; 3) визначення міри відповідальності центральної влади у процесі встановлення обумовлених стандартів суспільних послуг, які надає влада на місцях тощо. При втіленні цих завдань не варто наголошувати тільки на відповідальності владних структур перед членами місцевих громад. Останні є замовниками послуг, а отже, й повинні контролювати їх якість, співвідношення «ціна-якість», співрозмірність витрачених ресурсів та отриманого ефекту. Місцевий бізнес при цьому відіграє особливу функціональну роль у процесах децентралізації, оскільки на нього покладається відповідальність у сфері забезпечення ефективної зайнятості та наповнення місцевих бюджетів. У цьому розумінні на бізнес покладається також і неабияка соціальна відповідальність перед громадою, оскільки делегування повноважень на нижчі рівні управління при руйнуванні старої схеми централізованої влади викликає потребу в перерозподілі ресурсів, які є у власності місцевих громад, та у перегляді результатів їх використання на користь громади. У цьому розумінні якщо трактувати поняття соціальної відповідальності як «зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя» (WBCSD), децентралізація повинна стати ще одним поштовхом до налагодження ефективного взаємозв'язку «влада-громада-бізнес» та сприяти утвердженню загальноетичних норм поведінки й раціональності використання наявного ресурсного потенціалу територіальних одиниць із одночасним задоволенням основних суспільних потреб місцевих громад.